

REAȚIA REFUGIAȚILOR ARDELENI LA MANIFESTĂRILE ANTIROMÂNEȘTI DE LA CLUJ, DIN NOAPTEA DE 3/4 MARTIE 1944

*Colonel (r) Remus MACOVEI**

La începutul lunii martie 1944, România s-a confruntat cu o situație deosebită, care a fost tratată cu maximă atenție de instituțiile de securitate ale statului român, în contextul relațiilor încordate cu Ungaria hortistă.

Incidentele de la Cluj

Avocatul Istrate Micescu a organizat sărbătorirea zilei de naștere într-un restaurant din centrul Brașovului.

Un grup de maghiari, deși au fost preveniți să nu intre în local pentru a nu da naștere la incidente, nu au ținut cont de acest avertisment.

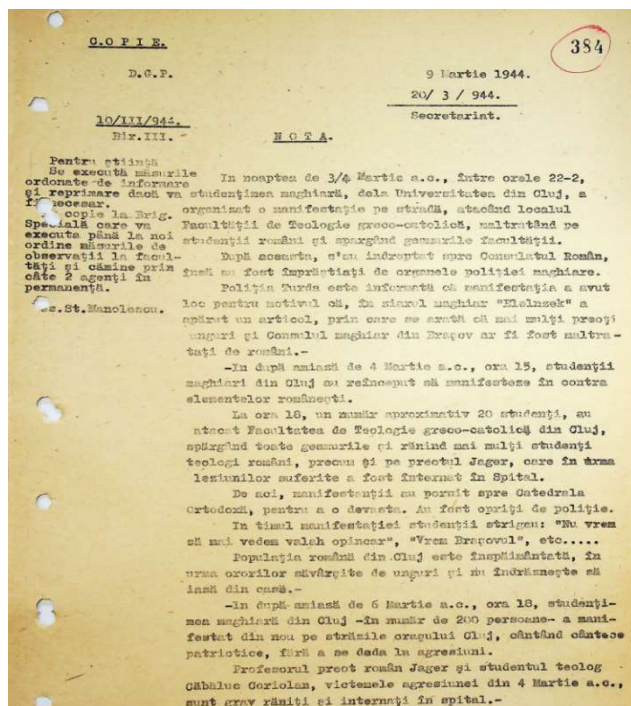
Mai mult, la masa pe care au ocupat-o, au făcut aluzii sfidătoare, în limba maghiară, la adresa celor prezenți la petrecere.

În aceste condiții, un grup de studenții români au tras fața de masă cu tot ce se afla pe ea, bruscând maghiarii care se aflau la masă.

Printre maghiari se afla și atașatul de presă maghiar.¹

Ziarul maghiar „*Elelnszek*”, a prezentat faptul că la Brașov mai mulți preoți maghiari și consulul maghiar din localitate au fost maltratați de români.

Articolul publicat a fost detonatorul acțiunilor violente ale studenților maghiari din



Cluj.

* Președinte al Asociației Naționale Cultul Eroilor „Regina Maria”- filiala județeană Constanța.

¹ Arhivele CNSAS, Dosarul P0000147, vol. 9, p. 380.

În noaptea de 2/3 martie 1944, între orele 22.00 - 02.00, studenții maghiari de la Universitatea din Cluj au organizat o manifestație de stradă, atacând localul Facultății de Teologie greco-catolică, maltratând studenții români și spărgând geamurile instituției.

Apoi, s-au îndreptat spre clădirea Consulatului român, fiind împrăștiați de organele poliției maghiare.

În după-amiaza zilei de 4 martie 1944, începând cu ora 15.00, studenții maghiari din Cluj au reluat manifestațiile împotriva elementelor românești. Un număr de aproximativ 20 de studenți au atacat facultatea de Teologie Greco-catolică, spărgând toate geamurile și rănind mai mulți studenți teologi. Profesorul preotul Jager și studentul teolog Căbăluș Coriolan, în urma leziunilor suferite au fost internați în spital.

De aici studenții maghiari s-au îndreptat spre Catedrala Ortodoxă, scandând „*Nu vrem să mai vedem valah opincar*”, „*Vrem Brașovul*”, etc. Manifestația a fost întreruptă de poliția maghiară.

Populația română din Cluj era înspăimântată în urma ororilor săvârșite de unguri și nu îndrăzneau să mai iasă din case.

În după-amiaza zilei de 6 martie 1944, orele 18.00, studențimea maghiară din Cluj, aproximativ 200 de persoane, a manifestat din nou pe străzile orașului, cântând cântece patriotice. Nu s-au mai înregistrat agresiuni.²

I. Organizarea manifestației de protest împotriva atrocităților de la Cluj

Violențele comise la Cluj de studenții maghiari, au stârnit indignarea tuturor românilor. Cei care au resimțit din plin aceste evenimente au fost cei aproximativ 500.000 de refugiați ardeleni, aflați pe teritoriul României. Numai în București, în martie 1944, se aflau 32.000 de refugiați, un contingent important reprezentându-l studenții ardeleni.

Cele mai semnificative asociații ale ardelenilor refugiați la București au luat inițiativa organizării unei manifestații de protest împotriva atrocităților comise de studenții maghiari la Cluj. Reprezentanții următoarelor asociații se vor întruni în trei ședințe, unde, împreună cu reprezentanții studenților ardeleni și români din București, vor stabili în detaliu modul în care urma să se desfășoare această acțiune: „*Asociația someșenilor*”, (cea mai puternică asociație ardeleană)³, „*Asociația refugiaților și Expulzaților din Ardealul de Nord*”, „*Astra*”, „*Liga Culturală*”,

²*Ibidem*, p. 384.

³*Ibidem*, p.379.

„Societatea Transilvania”, „Uniunea foștilor voluntari ardeleni, bănățeni și bucovineni”, „Asociația foștilor luptători din gărzile Naționale”⁴.

Manifestația nu a fost aprobată de generalul Vasiliu, ministrul de Interne, dar avocatul Nacu a obținut aprobarea mareșalului Ion Antonescu pentru desfășurarea acțiunii cu condiția ca „să nu se depășească întru nimic buna conduită, care ar putea aduce prejudicii Statului Român.”⁵

Principalele măsuri organizatorice au constat în:

- realizarea unui manifest de format mic prin care să fie mobilizați ardelenii pentru a participa la manifestație;

- protestele adresate Cancelarului Germaniei și Papei, vor fi publicate în ziare din țările neutre, astfel atrocitățile maghiare fiind aduse la cunoștința opiniei publice internaționale;

- luarea unor măsuri de siguranță pentru interzicerea accesului în coloanele studentești a unor elemente legionare sau a celor de stânga, precum și a simpatizanților țărăniști;

- studentii se vor deplasa pe itinerarul: Calea Plevnei, Statuia Mihail Kogălniceanu, Bulevardul Elisabeta, Calea Victoriei până la Teatrul Național, unde se va realiza joncțiunea cu participanții la manifestarea culturală pentru comemorarea lui Horia, Cloșca și Crișan;

- în continuare manifestații se vor deplasa la Palatul Regal, unde delegația acestora va înmâna reprezentantului Majestății sale, o moțiunea de protest;

- ulterior, manifestații se vor deplasa pe itinerarul: Piața Romană, b-dul Lascăr Catargiu, Piața Victoriei, Președinția Consiliului de Miniștri, unde va fi înmânat mareșalului Ion Antonescu un memoriu.

- în seara zilei de 11 martie 1944, autoritățile au fost informate asupra programului de desfășurare a manifestației din ziua următoare;

Se estima participarea la manifestație a aproximativ 4.000 de persoane, iar încheierea acțiunii a fost prevăzută pentru ora 14.00.

II.Măsuri luate de autoritățile române pentru supravegherea pregătirii și desfășurării manifestației de protest

Imediat ce a apărut ideea organizării unei manifestații de protest la București, împotriva atrocităților comise de maghiari la Cluj, autoritățile române au luat măsuri pentru cunoașterea în amănunt a situației și luarea măsurilor necesare pentru împiedicarea unor acțiuni care să fie dăunătoare statului român.

⁴*Ibidem*, p. 373.

⁵*Ibidem*, p.383.

Încă din 9 martie 1944, Direcția Generală a Poliției a ordonat Brigăzii Speciale să instaleze câte 2 agenți la fiecare facultate și cămin studențesc, care să observe în permanență acțiunile studenților.⁶

Toate cele trei ședințe în care a fost pregătită manifestația au fost strict supravegheate de informatori ai Direcțiunii Poliției de Siguranță, Biroul III, care au relatat în detaliu desfășurarea acestora, precum și măsurile preconizate.⁷

Nu scapă vigilenței acestei direcții nici slujba de la Biserica Greco - Catolică, unde refugiații ardeleni au fost supravegheați de un agent, care raporta, la terminarea acesteia, că aceasta s-au desfășurat în condiții normale, neținându-se discursuri.⁸

Un agent extrem de meticulos, a ascultat, în ziua de 11 martie 1944, în tramvaiul 26, o discuție între doi studenți. Acesta a transmis următoarele informații, care au ajuns la Direcțiunea Poliției de Siguranță, Brigada I Exterioară:

-în ziua de 12 martie, studențimea din București și reprezentanți ai colegilor din Iași și alte centre universitare, vor participa la o mare manifestație, centrul acesteia fiind la Palatul Regal, Președinția Consiliului de Miniștri și Legația Germană;

-grupurile mici de studenți vor porni din puncte diferite ale orașului, urmând să se regrepeze la Teatrul Național, organizatorii temându-se de faptul că sutele de polițiști infiltrați vor împiedica desfășurarea acțiunii.⁹

Pentru desfășurarea în deplină ordine a manifestației Prefectura Poliției Capitalei a stabilit structurilor din subordine următoarele responsabilități:

Regimentul de Jandarmi Pedestri:

-va instala în apropierea Legației și Consulatului Maghiar o gardă compusă din 2-3 grupe, care, la nevoie, vor bloca toate căile de acces spre aceste obiective;

-va instala câte o grupă la: Comunitatea Maghiară din București, Comunitatea Maghiară pentru toată țara, Biserica reformată, Biserica Evanghelică, cele două Școli Maghiare din București;

-va avea la dispoziție două companii, cu care va interveni în cazul în care gărzile nu-și pot îndeplini misiunile;

⁶*Ibidem*, p.384.

⁷*Ibidem*, p.390.

⁸*Ibidem*, p.375.

⁹*Ibidem*, p.388.

-pentru informarea gărzilor se vor organiza patrulări, pentru informarea la timp a acestora, despre eventuale acțiuni ale manifestanților în zona lor de responsabilitate.

Corpul Gardienilor Publici:

- va asigura 10 gardieni la Legația și Consulatul maghiar;
- va asigura câte 4 gardieni la toate obiectivele maghiare de interes;
- va dispune un număr de 40-50 de gardieni pentru intervenție, la ordin.

Direcția Poliției de Siguranță va trimite 2-3 agenți la autoritățile maghiare amintite pentru a anunța, dacă va fi cazul, apropierea manifestanților.

Chesturile 3, 4 și 5 vor intensifica supravegherea prin personalul necesar deplasat în teren. Prefectura Poliției Capitalei a ordonat ca toate gărzile să rămână în posturile fixate, atât ziua cât și noaptea, până la noi ordine.¹⁰

III. Desfășurarea manifestației

În ziua de 12 martie, orele 10.00, la Casa Studențească de pe Calea Plevnei, s-au adunat aproximativ 2.000 de studenții ai facultăților din capitală. Fiecare facultate și-a desemnat studenții care să asigure măsurile de ordine, astfel încât nimeni din afară să nu pătrundă în cadrul coloanei.

Coloana studenților a început deplasarea la 10.35, parcurgându-se fără incidente itinerarul: Calea Plevnei, Statuia Mihail Kogălniceanu, Bulevardul Elisabeta, Calea Victoriei, până la Teatrul Național.

În această perioadă la Teatrul Național s-a desfășurat festivalul pentru comemorarea lui Horia, Cloșca și Crișan, organizat de Căminul Cultural „Avram Iancu”. Spectacolul a constat încuvântarea ziaristului Vasile Netea, care a evocat figurile lui Horia, Cloșca și Crișan și recitarea unor poezii patriotice de către artiști ai Teatrului Național.

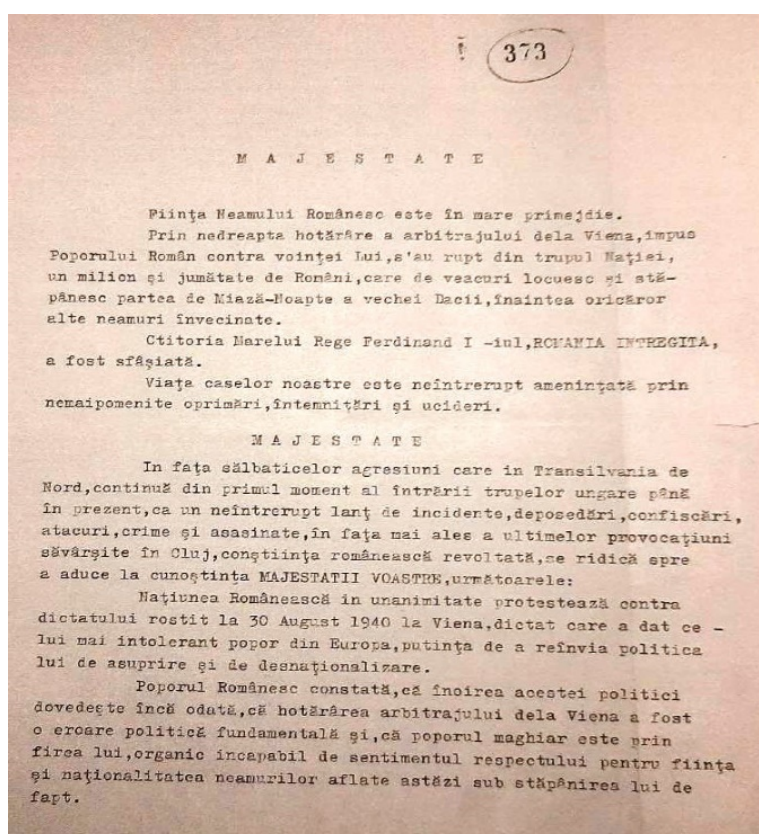
Pe timpul cuvântării și al recitării versurilor, publicul a aclamat îndelung, scandând: „*Vrem Clujul*”, „*Vrem Ardealul până la Tisa*”, „*Jos ungurii*”. La spectacol au participat; George Brătianu, dr. C. Anghelescu, dr. N. Lupu, Ghiță Pop, preotul Man, protopopul Andrei Mureșeanu, prof. Ștefan Pop, prof. Clinciu, prof. Grigore Forțiu, av. Leon Scridon, av. Mărgineanu, av. Nacu, av. Vidican, dr. Zigre, etc. Spectacolul s-a terminat la orele 12.15, publicul din sală și studenții care au venit încolonați de la Casa Studenților, unindu-se în Piața Teatrului. În balconul teatrului s-au adunat delegații ai refugiaților ardeleni și ai studențimii, av. Nacu deschizând seria cuvântărilor.

¹⁰*Ibidem*, pp.393 – 394.

Acesta a prezentat atrocitățile comise la Cluj și a atacat arbitrajul de la Viena. În cuvântările lor prof. Grigore Forțiu, Ștefan Pop, Alexandru Borza, Ilie Lazăr au protestat împotriva atrocităților de la Cluj și din întregul Ardeal. Dr. Vidican a citit moțiunea de protest a refugiaților ardeleni adresată Majestății sale Regelui.

În timpul acestor cuvântări manifestanții au aplaudat pasajele care făceau referire la recucerirea Ardealului și înfierarea atrocităților comise de maghiari. Mulțimea a scandat: „Vrem Ardealul”, „Mareșalul și Ardealul”, „Clujul nostru”, „Răzbunare”, „Jos ungurii”. S-a intonat Imnul regal și s-au cântat: „Pe al nostru steag”, „Deșteaptă-te române”, „Treceți batalioane Carpații”, „Vrem Ardealul” și „La arme”.

Coloana de manifestanți s-a deplasat în perfectă ordine la Palatul Regal, delegația acestora înmânând reprezentantului Majestății sale, moțiunea de protest.



Poporul Românesc își exprimă convingerea neșămutată, că față de barbariile fără de sfârșit comise de guvernul și poporul maghiar, nici protestele platonice, nici declarațiile de caducitate a arbitrajului dela Viena, nici eventualele represalii, - în sine perfect justificate - nu mai pot constitui un remediu de alinare și îndreptare.

Convingerea noastră a tuturor este, că singura soluțiune dreaptă, merită să pună capăt definitiv unui conflict secular, nu poate fi decât restituirea - în integritate - prin anularea totală și imediată a hotărârii de arbitraj dela Viena și prin restabilirea hotarelor ROMÂNIEI MARI, statornicite prin hotărârile dela Alba Iulia și recunoscute parțial prin tratatele de pace.

M A J E S T A T E

Niciodată n'am uitat pământul răpit și sufletele noastre nu s'au deslipit de strămosescul lui leagăn.

În al patrulea an de suferință, conștiința întregului Românism cere mobilizarea tuturor forțelor Națiunii, până mai e vreme, pentru a putea face față spre Apus, unde hoardele asiatice așteaptă poruncă de atac contra României.

Să trăiți M a j e s t a t e.

- " ASOCIAȚIA REFUGIAȚILOR ȘI EXPULZAȚILOR DIN ARDEALUL DE NORD "
- Președinte,
- " ASTRA " Asociația pentru cultura și literatura poporului român din Ardeal.
- Președinte,
- " LIGA CULTURALĂ "
- Președinte,
- " SOCIETATEA TRANSILVANIA "
- Președinte,
- " UNIUNEA FOȘTILOR VOLUNTARI ARDELENI, BANATENI ȘI BUCOVINENI "
- Președinte,
- " ASOCIAȚIA FOȘTILOR LUPȚATORI DIN GARZILE NAȚIONALE "
- Președinte,

În continuare, coloana de aproximativ 4.000 de manifestanți s-a îndreptat spre Președinția Consiliului de Miniștri, parcurgând în perfectă ordine itinerariul: strada Episcopiei, Nicolae Bălcescu, Piața Romană, b-dul Lascăr Catargiu, Piața Victoriei.

În fața Ministerului de Externe, într-un entuziasm delirant, manifestanții l-au aclamat pe mareșalul Ion Antonescu care i-a salutat de la Balconul Ministerului. Delegații refugiaților ardeleni au înmănat domnului mareșal memoriul, ocazie cu care avocatul Nacu și studentul Borza „*au asigurat pe conducătorul statului de tot devotamentul și spiritul de ordine ce domnește în mijlocul studențimii și ardelenilor care așteaptă de la dl. Mareșal să-i ducă la izbândă.*”¹¹ Mareșalul Ion Antonescu a mulțumit manifestanților pentru ordinea și atitudinea demnă pe care au menținut-o, „*asigurându-i că va lupta cu toată hotărârea până la izbânda cea mare și întregirea hotarelor.*”¹² La ora 14.00, manifestația s-a terminat în perfectă ordine, studenții și ceilalți cetățeni participanți împrăștiindu-se în liniște.

¹¹ *Ibidem*, p.371.

¹² *Ibidem*.

Manifestația din 12 martie 1944, a scos în evidență grija cu care autoritățile românești, în mod deosebit structurile de informații, au gestionat, în interesul statului român, această acțiune extrem de delicată. S-a evitat, într-un context al relațiilor internaționale deosebit de încordate, receptarea negativă a manifestației din București în opinia publică internațională, indiferent de eforturile depuse de propaganda maghiară.

Cu profesionalism reprezentanții intelligence-ului românesc, folosind ca mijloc principal de acțiune informația, au reușit să asigure desfășurarea manifestației, în deplină ordine. De reținut, că totuși, mijloacele de represiune nu au fost neglijate, ele urmând a fi utilizate numai atunci când toate măsurile de prevenire nu ar fi putut stăvili acțiunile contrare ordinii publice și siguranței statului.

***THE REACTION OF THE TRANSYLVANIAN REFUGEES TO THE
COUNTER-ROMANIAN ACTS IN CLUJ CITY DURING THE NIGHT
OF MARCH 3/4, 1944***

-abstract-

Keywords: counter-Romanian movements, violences, students, Transylvanian refugees, Protest movement, Information al protection

In the night of March 2/3 1944, between 22-02.00 hours the Hungarian students from The Cluj University organized a street movement by attacking the building of greek-catholic Theological Faculty, blessing the Romanian students and brocking the windows of the institution. The violent acts were continued in the very next afternoon of March the 4-th, 1944, startng at some 15.00 hours when a new attack of the Hungarian students started in the same place hurting a number of students. The priest professor Jagerand the student Căbăluc Coriolan were sent to the hospital after heattack. The Hungarian police put a stop to the attack. The associations of the Transylvanian refugees and the representatives of the students asked and obtained the approval of Marschal Antonescu to develop protest movements in Bucharest conditioned not to spoil the state image.

On March the 12-th 1944, between 10.00-14.00 hours more than 4 000 persons took part and they underlined the care of the Romanian authorities, especially of to the secret services they organized this action without spoiling the international relationship, no matter the Hungarian propaganda. Remarcably, the Romanian Intelligence representatives used best the information developped this movement in order.